

ТЕМА 6
Правове регулювання
відносин власності в Україні

Гольонко Ігор

63 група

Приватна власність виховує в людини почуття відповідальності перед собою та перед суспільством за її ефективне використання. Статус приватної власності характеризується непорушністю, ґрунтується на силі закону.

Держава зобов'язана забезпечити такий правопорядок шляхом створення ефективного нормативно-правового регулювання (у тому числі, а може, передусім — цивільно-правового) відносин власності.

Ст. 41 Конституції України передбачає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосовано лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, передбаченому законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їхньої вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їхньої вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Аналізуючи відповідні статті Книги третьої Цивільного Кодексу України «Право власності та інші речові права», можна дійти висновку, що законодавець закріплює основні положення, спрямовані на забезпечення економічної свободи кожного індивіда, економічної незалежності особи, яка ґрунтується передусім на приватній власності.

Так, ст. 319 ЦК України передбачає, що власник володіє, користується та розпоряджається належним йому майном на свій розсуд. Усім власникам забезпечуються однакові умови здійснення своїх прав. Власник вправі вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону.

Зверніть увагу, свобода розсуду власника при реалізації належного йому права власності не може бути безмежною — її межі визначаються загальними правилами, встановленими ст. 13 ЦК України для здійснення суб'єктивних цивільних прав, зокрема, особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, заподіяти шкоду навколишньому середовищу або культурній спадщині.

Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. Ст. 319, як і ст. 13 ЦК України, передбачає, що при здійсненні своїх прав і виконанні обов'язків власник зобов'язаний додержуватися моральних засад суспільства.

Закріплюючи принципи непорушності права власності, ст. 321 ЦК України передбачає, що ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права або обмежений у його здійсненні.

Зверніть увагу, що випадки вилучення власності або обмежень у здійсненні права власності, як і сам порядок вилучення (обмеження), можуть встановлюватися виключно законом. Такі випадки в цілому мають характер виключень і можуть ґрунтуватися тільки на мотивах суспільної необхідності.

У разі порушення права власності, протиправних зазіхань на майно або створення незаконних перешкод для здійснення цього права власнику надається можливість використати весь потенціал цивільно-правових способів захисту, які мають як загальний характер і передбачені ст. 16 ЦК України, так і спеціально встановлені для відновлення порушеного права власності (статті 386-394 ЦК України).

Об'єктами права державної власності є:

- земля, майно, що забезпечує діяльність Верховної Ради України та утворюваних нею державних органів, майно Збройних Сил, органів державної безпеки, прикордонних і внутрішніх військ;
- оборонні об'єкти: єдина енергетична система; системи транспорту загального користування, зв'язку та інформації загальнодержавного значення;
- кошти державного бюджету; національний банк та його установи і створювані ними кредитні ресурси: республіканські резервні, страхові та інші фонди;
- майно вищих і середніх спеціальних навчальних закладів;
- майно державних підприємств;
- об'єкти соціально-культурної сфери або інше майно, що становить матеріальну основу суверенітету України і забезпечує її економічний та соціальний розвиток. У державній власності може бути також інше майно, передане у власність України іншими державами, а також юридичними особами і громадянами.

Майно державних підприємств поділяється на три групи – основні фонди, оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається на самотійному балансі підприємства.

Підприємство має право продавати і передавати іншим підприємствам, організаціям та установам, обмінювати, здавати в оренду, надавати безоплатно в тимчасове користування або в позику належні йому будинки, споруди, устаткування, транспортні засоби, інвентар, сировину та інші матеріальні цінності, а також списувати їх з балансу. Однак відчуження засобів виробництва державними підприємствами здійснюється виключно на конкурентних засадах (через біржі, за конкурсом, на аукціонах) у порядку, визначеному Положенням про порядок відчуження основних засобів, що є державною власністю, затвердженим Фондом державного майна України від 30 липня 1999 р.